

Pla de Xoc i de de Control del Coipú (*Myocastor coipus*)

Direcció general de Polítiques Ambientals i Medi Natural

Gener de 2023

Generalitat de Catalunya
Departament d'Acció Climàtica,
Alimentació i Agenda Rural
Secretaria d'Acció Climàtica

PLA DE XOC I REDACIÓ D'UN PLA DE CONTROL DEL COIPÚ

Les espècies exòtiques invasores (EEI)

Les espècies invasores són un dels principals problemes en conservació i de la natura. Per exemple, són una de les cinc principals causes de pèrdua de biodiversitat. Però també són un gran problema en matèria socioeconòmica, per a la salut de les persones i per a la sanitat animal. Abasten a tota la societat en el seu conjunt i a la major part de les nostres activitats.

El coipú (*Myocastor coypus*) és una de les espècies que està mostrant una major capacitat d'expansió i de generació de problemes. Problemes d'ampli abast, que afecten a l'agricultura, a la biodiversitat, als espais naturals protegits, als hàbitats naturals, als sistemes aquàtics naturals i artificials, a l'economia i, potencialment, a la salut pública, a la sanitat animal, i a d'altres sectors.

Què és i on és el coipú?

El coipú és un rosegador que pesa entre 4 i 7 kg. Presenta uns incisius de color taronja brillant. I és originari de l'Amèrica del sud. A causa de la seva preuada pell se'l va criar en captivitat, també a Europa, escapant al medi natural. Presenta poblacions salvatges a Amèrica del nord, Rússia, l'Orient mitjà, Àfrica, el Japó i diversos països europeus, entre els que destaquen França i Alemanya, on hi ha una enorme població a pràcticament tot el seu territori. Precisament aquest és l'origen dels coipús a Catalunya per la facilitat per creuar la frontera. Les poblacions ibèriques procedeixen de França. Als anys 70 del segle passat també es va intentar criar-los a Catalunya, sense gaire èxit. No obstant això, es van trobar exemplars aïllats a varies conques hidrogràfiques de la Catalunya central (riera d'Arbúcies, riu Tordera, riera de Vallfogona i riera Gavarressa), que no van tenir èxit. Des de començaments de segle XXI van anar apareixent exemplars esporàdics a la Vall d'Aran, l'Empordà i a la Cerdanya, en concret en zones frontereres. Actualment està força estès i viu de forma permanent a les comarques de l'Alt Empordà, el Baix Empordà, la Garrotxa, el Pla de l'Estany, el Gironès i la Selva (veure mapa).

Distribució del coipú a Catalunya (any 2022).

Viuen a llacunes, rius, canals, estanys, embassaments i zones humides amb abundant vegetació aquàtica i pastures al voltant. Les femelles poden tenir 2 o 3 ventrades l'any. Quan tenen 7 o 8 setmanes s'independitzen de la mare. Són madurs sexualment als sis mesos de néixer. Les femelles tenen el seu primer part entre els 6 i 15 mesos d'edat. El 80% del coipús moren durant el primer any de vida, i menys del 15% arriben als tres anys d'edat.

No coneixem amb detall quants coipús hi ha a Catalunya. A altres indrets d'Europa s'estimen densitats com les que segueixen:

- 10 a 100 exemplars/km² d'aiguamolls o sistemes de canals, sèquies i zones inundables (amb extrems en hàbitats òptims de 1000 exemplars/km²).
- 14 a 60 individus/km de curs.

Els models de qualitat d'hàbitat mostren zones potencials amb més qualitat d'hàbitat a les planes humides de l'Alt i Baix Empordà, del Pla de l'Estany, del Gironès, de la Selva, del Baix Llobregat, la de baixa Tordera i del Delta de l'Ebre.

Menja herba i altres vegetals, especialment plantes aquàtiques i semiaquàtiques, o plantes properes als cursos i masses d'aigua. A més, també excava per a trobar arrels i rizomes i menja plantes i fruits silvestres i domèstics, com per exemple cereals, pomes, peres i d'altres. Les necessitats diàries d'aliment es situen al voltant d' 1 a 2 kg per dia. Vol dir això, entre 365 i 730 kg/any. Amb les dades de densitat abans reportades podem dir que les necessitats poblacionals d'aliment es situen en:

- 3,6 a 73 Tm/km² i any.
- 5,1 a 43,8 Tm/km de curs i any.

Remou la vegetació del terra malgrat no la ingereixi, produint importants danys. Arriba a produir extincions locals de nenúfars, senills o canyissos i bogues, entre altres. També afecta a altres espècies animals, ja que redueix la superfície utilitzada per ocells aquàtics per nidificar i pot danyar zones de fressa pels peixos nadius. Degut a la seva activitat excavadora per a construir els seus caus o per buscar menjar, a més dels danys als prats, cultius i hortes propers a l'aigua, poden modificar l'estructura dels marges, tot debilitant i ensorrant les vores. Els seus hàbits excavadors poden afectar també a canals de drenatge. A Catalunya s'estan detectant danys, especialment, en camps de conreu propers a l'aigua. Finalment és un reservori potencial d'agents patògens per a la salut humana i la sanitat animal, com ara la tuberculosi, la septicèmia, la fascioliasi, la leptospirosi, i la hidatidosi.

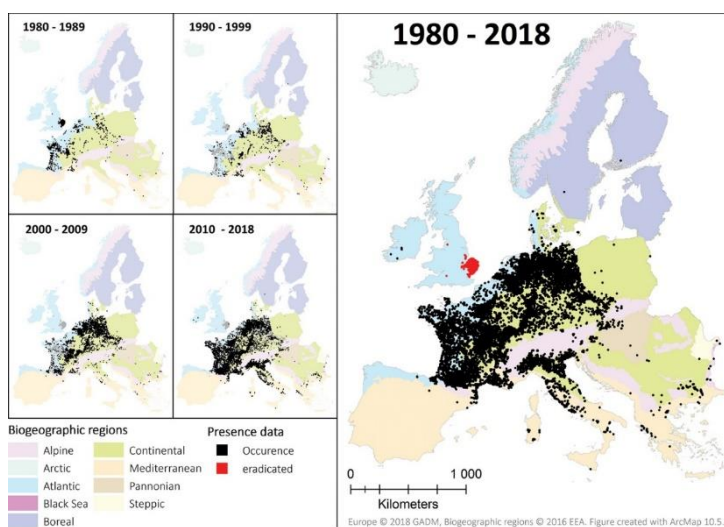
La UICN l'ha inclòs a la llista de les 100 espècies exòtiques invasores més nocives del món i també ha estat considerada com a una de les 20 espècies invasores més perjudicials a l'Estat espanyol. A la Unió Europea el coipú està declarat espècie exòtica preocupant per a la Unió Europea, d'acord amb el Reglament (UE) N° 1143/2014 del Parlament europeu i del Consell, de 22 de octubre de 2014 sobre la prevenció i la gestió de la introducció i propagació d'espècies exòtiques invasores. A Catalunya, i a l'Estat, ha estat declarada legalment com a **espècie invasora** (Reial decret 630/2013, de 2 d'agost).

Control del coipú a Catalunya: dades, dificultats i accions possibles

La combinació de programes de control amb la meteorologia és la millor estratègia actual per combatre aquest rosegador, gràcies a la mortalitat hivernal que poden causar les baixes temperatures. Actualment, però, no s'hi presenten aquestes condicions de cruesa ambiental hivernal a la major part de les comarques que ocupa actualment.

El coipú no ha pogut ser eradicat d'enlloc al món, malgrat la gran profusió de campanyes, per exemple a França o a Alemanya, amb l'excepció de l'illa de Gran Bretanya. Cap estat continental ha aconseguit eradicar-lo, malgrat els enorme esforços invertits. A hores d'ara, i només a tall d'exemple, trobem que el coipú està absolutament repartit per a tota la geografia de França, Alemanya, Bèlgica, Països Baixos i el nord d'Itàlia, amb excepció dels Alps. Les campanyes endegades no han aconseguit cap d'aquests objectius:

- Erradicar-lo.
- Frenar la seva expansió.
- Limitar la seva àrea de distribució.

Dades de presència del coipú a Europa en diferents períodes temporals d'acord amb Schertler A, Rabitsch W, Moser D, Wessely J, Essl F (2020). The potential current distribution of the coypu (Myocastor coypus) in Europe and climate change induced shifts in the near future. NeoBiota 58: 129-160. <https://doi.org/10.3897/neobiota.58.33118>

Sí s'ha aconseguit, però, limitar les seves poblacions i mantenir-les en abundàncies baixes o molt baixes quan s'ha actuat de forma intensa i localment o regional. Al País Basc i a Navarra es realitzen campanyes des de l'any 2003, i a Catalunya accions concrets d'ençà que es van detectar els primer individus, l'any 2010.

Objectius que ha de complir el Pla de control del coipú a Catalunya

Els objectius fixats són susceptibles a ser modificats o ampliat en base a una gestió adaptativa de la gestió d'aquest conflicte. A més cal enfocar-los en tres sentits: un sentit demogràfic de l'espècie, un sentit de conservació i un sentit de servei públic.

El Pla de control del coipú a Catalunya fixa en aquesta primera fase els següents objectius:

- Disposar d'informació de qualitat per a poder gestionar el seu control de la forma més eficient.
- Limitar o endarrerir la progressió del coipú a Catalunya.
- Impulsar el control i seguiment territorial de les seves poblacions de forma coordinada amb altres administracions i sectors.
- Mantenir les seves poblacions a la menor densitat possible.
- Prioritzar l'evitació i el control de danys al sector primari.
- Prioritzar l'evitació dels seus efectes envers els espais naturals protegits i els hàbitats i les espècies amenaçades.
- Prioritzar l'evitació i el control de danys en ambients urbans i periurbans.
- Prioritzar l'evitació dels efectes sanitaris que pugui tenir aquest animal en relació a la salut pública i la sanitat animal.
- Evitar que la lluita contra el coipú afecti a altres espècies amenaçades o protegides amb les que comparteix l'hàbitat com ara el turó, la llúdriga, els capbussons, els ànecs bussejadors o les tortugues d'aigua.
- Sensibilitzar a la població en general front a aquest problema i, en general, el de les EEI.

Bases pel Pla de control del coipú a Catalunya

El present Pla es basa en la implementació d'una sèrie de mesures que es detallen tot seguit:

- ✓ **Mesura 1.- Redactar i aprovar el Pla de control del coipú.**
- ✓ **Mesura 2. Recopilar tota la informació prèvia existent sobre l'espècie a Catalunya i elaborar protocols d'actuació i de prioritització.**
- ✓ **Mesura 3. Planificar anualment i de forma adaptativa la prioritització de les zones i èpoques d'actuació per a controlar aquesta espècie.** Cal establir una xarxa de control i seguiment de les poblacions de coipú i dels danys produïts en els darrers anys. Es refereix als danys realitzats anteriorment envers l'agricultura, altres bens o al biodiversitat, amb especial atenció als punts calents o d'elevada densitat. Inclou l'elaboració d'una cartografia fina. Es crea una base de dades amb tota aquesta informació passada i d'informació generada: danys, captures, censos, etc. D'acord amb les dades disponibles en aplicació de la mesura 3, es determinarà un calendari i mapa d'actuacions de control.
- ✓ **Mesura 4. Disposar de quatre brigades disponibles per a moments de màxima necessitat, amb vehicle tot terreny. Una de les quals en exclusiva, amb una dotació de**

tres persones, i amb funcionament els 365 anys de l'any.- Destinada a les actuacions d'urgència per danys o conflictes així com proveïment de recursos a la xarxa de gestors per erradicació del coipú (tant formatius com material) i a les que siguin responsabilitat directa de la Generalitat de Catalunya (per exemple el control als espais naturals protegits).

- ✓ **Mesura 5. Impulsar i canalitzar les actuacions del Cos d'Agents rurals en casos especials i més severos.**- Sobretot en situacions especials, tant per la severitat dels danys com per les dificultats operatives, utilitzant mètodes diversos.
- ✓ **Mesura 6. Donar suport a la participació en el control d'actors tercers de la societat civil.**- El DACC adquirirà i posarà a disposició de diferents ens o entitats material (inclosos paranyes o material de prevenció). Podran ser destinataris d'aquests materials: parcs naturals i altres espais naturals protegits, administracions locals o els consorcis de gestió del territori en els que participin, organitzacions agràries o entitats del tercer sector.
- ✓ **Mesura 7. Donar suport a la prevenció o evitació de danys en indrets on aquests siguin severos.**- La prevenció és l'altre gran àmbit d'actuació. Per a evitar els danys, en determinats casos també és important utilitzar tancats electrificats o fixes per protegir hortes i conreus, que es posaran a disposició des del Departament temporalment.
- ✓ **Mesura 8. Formar, capacitar i transferir tecnologia.**- Formar i capacitar a professionals del tercer sector, de les administracions públiques locals i del món empresarial en la prevenció i control d'aquest problema. Mitjançant la PATT, les Escoles de capacitació agrària del DACC i mitjançant altres actors i agents. Crear i mantenir a l'apartat d'espècies exòtiques invasores de Gencat el protocol actualitzat de captura i sacrifici en base als coneixements més actualitzats.
- ✓ **Mesura 9. Realitzar un seguiment de la capacitat demogràfica del coipú i dels efectes.**
- ✓ **Mesura 10. Integrar al coipú en el Pla de Vigilància Sanitària de la Fauna Salvatge de Catalunya.**- Les mostres obtingudes amb la mesura anterior seran integrades en el Pla de Vigilància Sanitària de la Fauna Salvatge a Catalunya per tal d'obtenir informació rellevant sobre el seu estat sanitari, el potencial efecte envers les espècies ramaderes i les espècies salvatges autòctones, i la seva evolució en el temps i en l'espai. Aquesta informació permetrà poder prioritzar zones de control.

Recerca d'altres mètodes de control

El futur de l'erradicació i el control de les espècies invasores com el coipú, però, es poden també estudiar altres mètodes que puguin ser més eficients i preventius. Per exemple amb mètodes contraceptius, per les oportunitats que pugui proporcionar el coneixement del seu genoma, o

per les oportunitats que pugui proporcionar conèixer el seu sistema immunitari. Avui dia són encara mètodes no ben desenvolupats, cars, no específicament selectius i amb grans dificultats operatives per a utilitzar-los. Però aquesta situació pot canviar d'acord amb l'avenç del coneixement científic. El Pla estarà atent a aquests descobriments o bé, fins i tot, hi donarà suport si existeix algun projecte rigorós realitzat per una universitat o centre de recerca de Catalunya.

Direcció general de Polítiques Ambientals i Medi Natural
Secretaria d'Acció Climàtica